

Velkommen til Historiedystens univers

Historiedysten 2018 handler om kronprinsere i danmarkshistorien. Elever på 5.-6. klassetrin skal arbejde med Frederik 6. som kronprins. Kronprins Frederik levede under enevælden, og regerede i mange år på vegne af sin far, den syge Christian 7. Der vil være rig mulighed for at arbejde med emner såsom familieliv, uddannelse og politik, herunder landboreformer, trekantshandlen og Englandskrigene.

Sammen med studerende fra Danmarks Medie og Journalisthøjskole i København har vi udviklet en digital læringsplatform. På platformen, som er et digitalt landkort, kan eleverne gå på opdagelse og blive klogere på, hvem Frederik 6. var, og hvordan hans liv som kronprins var. Platformen rummer svar på alle de spørgsmål, eleverne bliver stillet i quizrunden (runde 1). Platformen finder du her: [Det digitale landkort](#)

Som supplement til platformen har vi udarbejdet et undervisningsmateriale. Undervisningsmaterialet består af nærværende lærervejledning og en række opgaver og arbejdsspørgsmål til eleverne. Lærermaterialet giver et nærmere indblik i emnet, mens en tilhørende tidslinje søger at give et overblik. Bagerst i lærervejledningen er opstillet en række eksempler på færdigheds- og vidensmål omsat til læringsmål. Opgaverne til eleverne er tænkt som et tværfagligt forløb, hvor fagene dansk og matematik med fordel kan inddrages. Materialet skal ses som et arbejdsredskab og en inspiration til undervisningen. Det er ikke obligatorisk.

DR Skole har også udarbejdet materiale til Historiedystens temaer. Som et supplement til jeres arbejde med emnet, har I her mulighed for at se det fra andre vinkler. Materialet fra DR finder I på DR Skoles hjemmeside fra august.

Arbejdet med platformen og undervisningsmaterialet leder frem mod runde 1 i Historiedysten. Runde 1, som er en multiple-choice quiz, foregår i uge 36. I uge 37 får de 30 bedste klasser på hvert niveau besked om, at de er gået videre til runde 2, som er en kreativ opgave. Læs mere om Historiedysten 2018 på www.historiedysten.dk eller følg Historiedysten på [Facebook](#). Begge steder finder du en oversigt over andre vigtige datoer i forbindelse med konkurrencen.

På de følgende sider kan du læse mere om de tre temaer, som eleverne skal beskæftige sig med.

Vi glæder os til at dyste med jer. Rigtig god fornøjelse!

Opvækst og uddannelse

Denne sektion behandler kronprins Frederik opvækst og uddannelse. Den skal give eleverne et indblik i skolegang og familieliv i anden halvdel af 1700-tallet, og samtidig oplyse om samfundsstrukturer i Danmark.

Kronprinsens familie

Kronprins Frederik (6.) var den ældste søn af kong Christian 7. og dronning Caroline Mathilde. Han blev født den 28. januar 1768 på Christiansborg Slot. Christian 7. havde bestegit den danske trone som 16-årig i 1766 og blev senere samme år gift med den britiske prinsesse Caroline Mathilde.

Christian 7. viste sig dog uegnet til at være enevældig konge. Som kronprins havde Christian ellers vist sig at være lærenem, og han lærte hurtigt hovedsprogene og viste stor interesse for teater. I løbet af sine ungdomsår begyndte han at have store humørsvingninger, og viste tegn på psykisk sygdom. Det blev klart at Christian 7. ikke var i stand til at regere. Det betød, at der i størstedelen af hans tid som konge var andre, der styrede landet for ham.

I 1768-69 var Christian 7. på en stor udlandsrejse, hvor han mødte den tyske læge Johann Friedrich Struensee. Struensee blev kongens personlige livlæge, da han kunne berolige den syge konge. Da kongen vendte tilbage til København fulgte Struensee med. I København begyndte Struensee dog et arbejde, der strakte sig ud over hans lægegerning. Han engagerede sig politisk og fik, igennem kongen, meget stor magt. Struensee knyttede også tætte bånd til dronningen, og fik derigennem indflydelse på kronprins Frederiks opdragelse.

Opdragelsen

Helt fra den tidlige barndom var kronprins Frederik ramt af det vi i dag kalder engelsk syge. Engelsk syge resulterer i bløde knogler og en hæmmet vækst, og skyldes mangel på D-vitamin. Underskud af D-vitamin forekommer ved forfæret ernæring og mangel på sollys. Kronprins Frederiks helbred var derfor ikke godt som barn, og hans fysik er blevet beskrevet som svagelig.

Struensee så for første gang kronprins Frederik som toårig. Han kom i høj grad til at påvirke kronprinsens opdragelse i de følgende år. Struensee var influeret af oplysningstidens tanker, og med hensyn til børneopdragelse har Jean-Jacques Rousseaus værk "Emile. Eller om opdragelsen", med stor sandsynlighed været grundlaget for opdragelsen af kronprins Frederik.

Denne pædagogik kan virke barsk. Med hensyn til kronprinsens helbred, beordrede Struensee, at hans kost skulle bestå af kold mad som frugt, risvandgrød, brød, vand, mælk og kartofler. Struensee mente at den svage kronprins skulle hærdes. Han skulle have frisk luft og kolde bade.

Enevældens magtssystem/Kongeloven

Da kronprins Frederik blev født havde enevælden været styreformen i Danmark i lidt mere end 100 år. Før enevælden havde Danmark været et valgkongedømme, hvor kongerne skulle vælges af et rigsråd. Men i 1660 blev arveretten sikret, således at de kommende konger ikke længere skulle vælges, men derimod automatisk

arvede tronen efter forgængerens. Året efter, i 1661, blev enevoldsarveregeringsakten underskrevet, og enevælden var officielt indført. Det betød, at kongen nu havde al magten i landet.

Den enevældige magt blev nedskrevet i 1665 i det vi kender som Kongeloven. Kongeloven blev udarbejdet i et samarbejde mellem kong Frederik 3. og hans kammersekretær Peder Schumacher Griffenfeld og beskriver både konges rettigheder og pligter. Kongens rettigheder består blandt andet af at han alene har den lovgivende, udøvende og dømmende magt, samt den øverste våbenmagt. Kongens pligter omfatter blandt andet at kongen skal bevare Danmark udelt og beholde den rette kristne tro.

Kronprinsen i arbejdstøjet

Denne sektion behandler kronprinsens magtovertagelse og de efterfølgende reformer og forandringer han gennemførte med sin regering.

Konfirmation, magtovertagelse og systemskifte 1784

Ifølge Kongeloven var en tronarving myndig fra sin 13-års fødselsdag. I 1781 fyldte kronprins Frederik netop 13 år, og det betød at han nu kunne begynde at gøre krav på deltagelse i landets regering. Siden Struensees fald i 1772 havde landet været ledet af enkedronning Juliane Marie, hendes søn arveprins Frederik og Ove Høegh-Guldberg. Der bredte sig efterhånden en utilfredshed med Høegh-Guldbergs store magtbeføjelser, og en opposition opstod med kronprins Frederik som en central person.

Kronprins Frederiks konfirmation skulle endeligt markere hans voksenstatus og ret til indflydelse. Guldbergstyret sørgede dog for at udsætte den, da man var bekymret for at magtbalancen ville ændre sig. Konfirmationen kunne dog ikke udskydes for evigt, og i påsken 1784, da kronprins Frederik var 16 år gammel, blev han konfirmeret.

Kort efter hans konfirmation, den 14. april, skulle kronprins Frederik deltage i sit første statsrådsmøde. Dette blev et møde som skulle få store konsekvenser for regeringen af landet. Kronprinsen havde nemlig forberedt et kup, som skulle opløse kabinetstyret.

Som det første til mødet rejste kronprinsen sig op og tog ordet. Han begyndte at læse højt af et dokument, og da han var færdig, fremlagde han endnu et dokument, som han hurtigt fik kongen, Christian 7., til at underskrive. De to dokumenter som kongen nu havde underskrevet, ophævede kabinettet og gjorde kronprins Frederik til egentlig regent. Efter at kongen havde underskrevet dokumenterne opstod der tumult mellem kronprinsen og arveprinsen. Arveprins Frederik måtte nemlig se sig udmanøvreret af sin yngre fætter.

Dette statskup kendes i dag som *Regeringsforandringen 14. april 1784*. Fra denne dag var kronprins Frederik den egentlige regent af landet. I resten af sin tid som kronprins, og senere som konge, var Frederik den reelle magthaver i Danmark.

Landboreformerne

En af de første arbejdsopgaver, kronprinsen tog fat på, var forbedring af bøndernes vilkår. Kronprinsen havde et hold dygtige statsmænd til at hjælpe sig med det store arbejde. Især var Andreas Peter Bernstorff, Christian Ditlev Reventlow og Ernst Schimmelmann vigtige personer i kronprinsens første regeringsår.

Op igennem 1700-tallet var der kommet et stigende pres på de danske bønder for at producere flere fødevarer og råvarer. Befolkningstallet var stigende, og efterspørgslen på fødevarer fra udlandet var stor. Men der var en række forhindringer, som gjorde det svært for bønderne at øge produktionen. Bønderne var underlagt en række lovmæssige beslutninger, såsom stavnsbånd, hoveri og landgilde.

Stavnsbåndet blev indført i 1733 og betød at mænd i alderen 14-36 år ikke måtte flytte fra deres fødegård uden tilladelse. De var altså forpligtet til at blive og arbejde på det gods, hvorunder de var født. Det betød, at selvom man var utilfreds med sit arbejde eller godsejeren, måtte man ikke uden videre flytte og søge nyt og bedre arbejde.

Hoveri var det arbejde, som bønderne skulle yde for hovedgårdens drift. Bønderne havde altså pligt til at arbejde på hovedgårdens jord. Hoveriet var ikke fastsat til et bestemt antal dage eller timer, men ofte skulle bønderne arbejde en dag om ugen på godsejerens jord. Hoveriet betød, at bønderne havde mindre tid til at dyrke og høste egne afgrøder.

Landgilden var en ydelse som bønderne skulle betale godsejerne, for at få lov til at dyrke landbrug på dennes jord. Bønderne ejede ikke selv den jord de dyrkede, og skulle derfor betale en afgift som blev kaldt landgilde. Landgilden blev ofte betalt i korn, smør og andre naturalier.

Kronprins Frederik og hans mænd så, at det var nødvendigt at forbedre bøndernes forhold. I 1786 blev *Den store Landbokommision* nedsat på kronprinsens bud. Denne kommission skulle arbejde på at forbedre forholdet mellem godsejere og bønder, og fik stor betydning for de kommende landboreformer.

Et af de største resultater fra Den store Landokommision var ophævelsen af Stavnsbåndet den 20. juni 1788.

Landboreformerne fik enorm indflydelse på det danske samfund. Strukturen i det danske landbrug og omkringliggende samfund ændredes radikalt i anden halvdel af 1700-tallet og starten af 1800-tallet. Ændringerne skyldes til dels kronprins Frederik og hans regerings villighed til og interesse i reformer og forandringer.

Ophævelsen af slavehandlen

Som mange andre europæiske handelsnationer havde Danmark siden 1600-tallet haft kolonier og handelsstationer rundt om i verden. Især i 1700-tallet blomstrede den såkaldte trekantshandel.

Trekantshandlen betegner den atlantiske handels- og produktionsøkonomi, hvor våben og forarbejdede varer fra Europa blev bragt til Afrika, slaver fra Afrika til Amerika og endelig sukker, bomuld, tobak og andre kolonivarer til Europa. Handelsruten dannede dermed en trekant imellem de tre destinationer. Danmark deltog i handlen ved hjælp af sine kolonibesiddelser på den afrikanske Guldkyst og i Dansk Vestindien.

Under kronprins Frederiks regeringstid voksede der dog en stigende bekymring over slavehandlen frem. Det resulterede i, at kronprinsens regering gennemførte et forbud mod al handel med slaver i Danmark og de tilhørende kolonier. Danmark var i 1792 den første nation til at forbyde slavehandlen. Forbuddet trådte i kraft i 1803.

Som med landboreformerne, blev forbuddet mod slavehandel gennemført af kronprins Frederik og hans dygtige rådgivere. Perioden i sidste halvdel af 1700-tallet med kronprinsens regering kaldes også for oplyst enevælde. Det vil sige at kronprinsen skulle regere ud fra den bedste viden og oplysning til fordel for sine undersåtter, og at det var statens opgave at sikre borgernes ve og vel.

Kronprinsen i verden

I denne sektion perspektiveres de danske forhold til den omkringliggende verden, og europæisk storpolitik indflydelse på regeringsførelsen i Danmark uddybes.

Den Franske Revolution

Da de parisiske borgere stormede fæstningen *Bastillen* den 14. juli 1789, skulle det få konsekvenser som strakte sig langt ud over Frankrigs grænser og ind i det danske samfund. I løbet af den efterfølgende revolution i Frankrig blev den enevældige konge, Ludvig 16. afsat. Monarkiet blev afskaffet og der blev efterfølgende oprettet en republik. I 1804 blev den første franske republik afsluttet, da Napoleon Bonaparte lod sig udråbe til kejser.

Napoleons kejserrige var fra 1804 den dominerende magt i Europa. Perioden 1804-1814 var påvirket af store krige mellem europæiske magter, som Danmark prøvede at manøvrere imellem.

Den danske neutralitetspolitik

Siden kronprins Frederiks statskup og magtovertagelse, havde Danmark haft en række gode år. Der var økonomisk vækst på grund af stigende handel og en modernisering af landbruget. Danmark førte en neutral udenrigspolitik og undgik at komme i krig. En af årsagerne til den stigende handel, var at danske købmænd, under neutralt flag, handlede med lande der var i krig. Storbritannien var især modstandere af, at Danmark handlede med Frankrig, som de selv lå i krig med.

Storbritannien pressede på for at stoppe Danmarks handel med Frankrig, mens de danske købmænd kæmpede for at opretholde den lukrative handel. Ernst Schimmelmann fremlagde i 1798 sagen for kronprinsen, som indvilgede i at lade den danske flåde forsvare handelsskibene med militær magt.

Englandskrigene

Konflikten med Storbritannien fik Danmark til at indgå i et væbnet neutralitetsforbund med Rusland, Sverige og Preussen. Herfra udviklede konflikten sig fra at handle om handelsuafhængighed til at være af militær karakter.

Den 2. april 1801 angreb den engelske flåde København. Det danske forsvar modstod angrebet i fire timer, men situationen var håbløs. Den engelske viceadmiral, Horatio Nelson, tvang kronprins Frederik til at indstille kampen. Søslaget den 2. april er i dag kendt som Slaget på Reden. Efterfølgende blev det væbnede neutralitetsforbund ophævet, og de danske handelsskibe måtte fremover sejle uden flådens beskyttelse.

I årene efter Slaget på Reden udvidede Napoleon sin magt og sit kejserrige i Europa. Danmark forsøgte at forsvare sin neutralitet under et stadig stigende pres. Storbritannien var bange for at Napoleon skulle komme til at råde over den danske flåde og valgte at komme Frankrig i forkøbet.

I august 1807 belejrede Storbritannien København, og forlangte at få udleveret den danske flåde. Kronprins Frederik nægtede, og den 2. september kl. 17.30 indledte briterne et bombardement mod byen. Det blev et voldsomt angreb som varede i fire dage, indtil København kapitulerede den 7. september. Det var en hårdt slag for kronprinsen og for Danmark, som efterfølgende måtte udlevere flåden til Storbritannien.

Efter Københavns bombardement erklærede kronprins Frederik Storbritannien krig og indgik en alliance med Napoleon. Krigen fortsatte frem til 1814 og blev for Danmarks vedkommende afsluttet med freden i Kiel. En af konsekvenserne ved indgåelsen af fredsftalen var, at Norge skulle løsrydes fra den dansk-norske helstat. Dermed blev tvillingeriget Danmark-Norge opløst efter 434 års fælles union.

Tidslinje

1766	Christian 7. bliver gift med Caroline Mathilde.
1768	Frederik 6. bliver født (28. januar).
1768-69	Christian 7. møder Struensee på en rejse.
1772	Struensee bliver arresteret og dømt for majestætsforbrydelse.
1781	Frederik 6. fylder 13 år og bliver, ifølge Kongeloven, myndig.
1784	Den 14. april deltog Frederik i sit første statsrådsmøde. Her gennemførte han et statskup som gjorde ham til regerende kronprins.
1786	Den Store Landbokommision nedsættes.
1788	Stavnsbåndet ophæves den 20. juni.
1789	Den 14. juli stormer parisiske borgere fæstningen <i>Bastillen</i> .
1792	Slavehandelen forbydes. Loven træder i kraft i 1803.
1801	Slaget på Reden den 2. april.
1807	Københavns Bombardement.

Eksempler på færdigheds- og vidensmål omsat til læringsmål

Kronologi, brud og kontinuitet

Eleven har viden om historiske perioders tidsmæssige placering

- Eleven kan placere Oplysningstiden og oplyst enevælde i anden halvdel af 1700-tallet.
- Eleven kan fortælle om væsentlige begivenheder i og kendetegn ved Oplysningstiden.

Det lokale, regionale og globale

Eleven kan redegøre for samspil mellem aspekter fra dansk og omverdenens historie

- Eleven kan beskrive den franske revolution og Napoleonskrigenes betydning for Danmark.
- Eleven kan redegøre for Danmarks og andre europæiske landes engagement i trekantshandlen.

Kildeanalyse

Eleven kan vurdere brugbarheden af historiske spor, medier og andre udtryksformer til at belyse historiske problemstillinger

- Eleven kan analysere Frihedsstøtten som symbol på Landboreformernes løsning.
- Eleven kan analysere to kildetekster fra Englandskrigene og vurdere deres betydning.
- Eleven kan analysere billeder fra Englandskrigene som kilder.

Sprog og skriftsprog

Eleven kan læse historiske kilder og udtrykke sig mundtligt og skriftligt om deres indhold og formål

- Eleven kan læse uddrag af Kongeloven og beskrive indholdet.
- Eleven kan læse kildetekster fra Englandskrigene.

Historiekanon

Eleven har viden om kanonpunkter

- Eleven har viden om kanonpunkterne:
 - Stavnsbåndets ophævelse
 - Stormen på Bastillen
 - Ophævelse af Slavehandlen
 - Københavns bombardement